రంభాకులం

★

శ్రీ భాగవతుల సూర్యనారాయణశాస్త్రి

శ్రీకరంబైనట్టి - సిరిపురములోన
చెన్నొంది యున్నట్టి - శ్రీలక్ష్మిదేవి
వాడలో వెలుగేసి - వాడవాడల నిన్ను
గోముగాకొల్చుకొని - పాడుకొంటున్నాము
జేజేలు గైకొనుమ - పూజలివిగో తల్లి—

అంటూ రత్నపురివీధిలో వాకిట నిల్చొని పాడుతూ వుండగా మొట్టమొదటిసారిగా సుందరిని చూసేను. ఇప్పుడిక సుందరిలేదు; సరికదా ఆవాడలో వెలుగేసి ఎలుగెత్తి పాడగల ఆడకూతురుబొత్తిగా లేదు- అన్నాడు తాతయ్య.

సరిగ్గా ఇవే మాటలు గత సంవత్సరం ఇవాల్టి రోజునే అన్నాడు. అందులో ఏమీ అనుమానంలేదు. మళ్లీ అవేమాటలు ఇప్పుడన్నాడు. అయితే అప్పటి లాగనే ఇప్పుడుకూడా కళ్ళనిండా నీళ్లు నించుకొని అన్నాడు. అందుకే—

అనాడన్నప్పుడు వూరుకున్నా — ఈనాడు మాత్రం వూరుకోలేకపోయేను. నిజమే! ఎలా వూరుకోగలను? నిరుడు అన్నాడు, ఈయేడు అంటున్నాడు— వచ్చేయేడుకూడా అంటాడేమో!

అలాఅయితే ప్రతీయేడూ అదేపేరు తల్చుకోడంలో ఏదో విశేషం వుండితీరాలి. లేకపోతే కళ్లంట నీళ్ళు తెచ్చుకోడం మాటలా అనిపించింది. అందుకే ఇప్పుడిక వూరుకోలేక తాతయ్యదగ్గరకు వెళ్లేను.

తాటాకులచాప వేసుకొని తాతయ్య అరుగుమీద కూర్చున్నాడు. ఆయనదగ్గరసా వెళ్లి కూర్చుని "సుందరి ఎవరు తాతయ్యా?" అని కదలేశా. శూన్యదృక్కులతో శుష్కంగా చిరునవ్వు నవ్వేడు. మళ్లీ తాతయ్య కళ్లు చెమ్మగిల్లాయి. కళ్లొత్తుకుంటూ ఏదో చెప్పబోతున్నట్లు గొంతు సవరించుకున్నాడు.

మరొకసారి కళ్ళూ, మొగమూ తుడుచుకుని బాసిపట్టు వేసుకకూర్చుంటూ "సుందరి ఎవరో ఒకటి రెండుమాటలతో చెప్పడానికి వీలుపడదు. అదొక భారతం; సాంతం వింటానంటే చెప్తా"నన్నాడు.

"ఊఁ, వింటానుచెప్పు" అన్నాను అదేమిటో తెలిసికోవాలన్న ఆత్రంకొద్దీ. సరేనని మొదలు పెట్టేడు.

రత్నపురివెళ్ళడం నాకు కొత్తఅయినా, అంతకు ముందు రెండుమూడుసార్లు పరిచయం కావడాన్ని చంద్రం ఇంటికని బయల్దేరాను. అలా వెళ్తూ వుండగా ఆవాడలో సుందరి నుంచుని పాడుతూ వుండడం చూసేను.

ముగ్గుబుట్టలా వున్న తల, పండుతమలపాకు లాంటి మొగమూ, పసినిమ్మపండు ఛాయతో తంగేడు పూచినట్టుగా వున్న సుందరి అప్పటికే వయసు చెల్లినదైనా—వయసుగాళ్ళకికూడా వలపు పుట్టించే తళతళలతో కలకల్లాడుతూ కనిపించింది.

ప్రదోషవేళప్పుడు ఆవాడకట్టున ఆడదినుంచుని పాడడం ఏమిటా అనిపించింది! ఇంతకూ అలా పాడుతున్న ఆ వృద్ధబాలిక ఎవరు? ఎందుకు పాడుతోంది? అనేప్రశ్నలకి సమాధానాలేమిటో ఎంత ఆలోచించినా తోచడంలేదు. అలాఆలోచిస్తూనే చంద్రం ఇంటికి వచ్చేను.

లోపలికివెళ్తూనే సుందరినిగురించి, అలా పాడడంలో గల విశేషాన్నిగురించి చంద్రాన్ని ప్రశ్నించన

కుండా వుండలేకపోయేను. చంద్రం వాటికి సమాధానం చెప్పలేదు; కాని, "నేను చెప్పడంకన్న ఆవిడ చేతనే ఆ పుణ్యకథ చెప్పిస్తే బాగుంటుంది. రండి, వెళ్దాం" అంటూ సుందరింటికి దారి తీసింది. నేను కూడా మౌనంగా వెంటబడ్డాను.

సుందరింటికి వెళ్లగానే "అవ్వా! సంజవేళ నువ్వుపాడుతూవుండగా అయ్యగారు చూశారట— ఆ కథావివరాలు తెలుసుకోవాలంటున్నారు. నీచేత నే చెప్పిద్దామని తీసుకొచ్చాను" అంది చంద్రం.

"రండిబాబూ! కూర్చోండి. పుణ్యపురుషులు పురాణకథలు వినదల్చుకోడంలో అబ్బుర మేముంది; అలాగే చెప్తాను" అనిచెప్పి కాళ్ళు కడుక్కుండికి నీళ్ళిచ్చి "చంద్రా! బాబుగారికి తమలపాకులు చిలకలుచుట్టి ఇస్తూవుండు; కాళ్ళూ, చేతులు కడుక్కొస్తా"నంటూ సుందరి లోపలికెళ్ళింది.

వాళ్ళఆచారాలు నాకు కొత్తవికాకపోయినా, అప్పటి ఆ పద్ధతులుమట్టుకు వింతగా కనుపించక పోలేదు.

కాళ్ళూ, చేతులు మొహం కడుక్కువచ్చి, దివ్యభవనంలావున్న ఆ ఇంట్లో దేదీప్యమానంగా దీపాలు వెలిగిపోతూవుండగా, అద్దాలూ పటాలతో అలంకరించబడ్డ ఆ హాలుమధ్యనున్న తివాసీమీద టెక్కాని చేరబడి కూర్చున్నాను. అక్కడే వెండి చెంబుతోవున్న దాహంపుచ్చుకుని, చంద్రం ఇస్తున్న తమలపాకుల చిలకలు వేసుకుంటున్నాను.

ఇంతలో సుందరివచ్చి గంధపుగిన్నె, పన్నీరు బుడ్డి, అత్తరువు, అగరొత్తులు వున్న పళ్లెం తెచ్చి నాముందుంచి కూర్చుంది. ఆ పళ్లెంలో పొగాకు చుట్టలుకట్టకూడా వుంది. చుట్టలంటే మామూలు చుట్టలుకావు — కొబ్బరి నీళ్ళతో తడిపి ఆరబెట్టిన పొగాకును చేతులకి పునుగు అద్దుకుంటూ చుట్టిన చుట్టలు.

నేను చుట్టతీసి ముట్టించుతూవుండగా సుందరి కత్తెరతో వక్కపలుకులు కత్తిరించి వేసుకుంటూ తాంబూలచర్వణ కుపక్రమించింది.

"వజ్జలవారింట గజ్జెకట్టిననాడు బాబుగారితో పరిచయమైంది. ఆతరువాత రెండుమూడుసార్లు తారసిల్లడం తటస్థపడ్డా, బాబుగారు ఇక్కడి కెప్పుడూ రాలేదు. ఇదే కొత్త. మనింటికి వస్తూవుండగా దార్లో నువ్వు పాడుతూండడం చూశారట. ఆ కథావివరాలు తెలిసికోవాలంటున్నారు" అంటూ సుందరికి నన్ను పరిచయంచేస్తూ చంద్రం మళ్ళీ చెప్పుకొచ్చింది.

తల పంకిస్తూనే ఇదంతా వింటూ సుందరి తాంబూలం వేసుకోనడం పూర్తిచేసింది.

ఎడమచెయ్యి మోకాలికానిచ్చి కుడిచేత్తో అభయముద్రపట్టి బాసిపట్టు వేసుకకూర్చుంటూ సుందరి కథ చెప్పడం మొదలుపెట్టింది.

"అయ్యగారూ! అవధరించండి, సావధానంగా చిత్తగించండి. మున్నూరేండ్లకి ముందుగా సిరిపురం అనబడే ఈ రత్నపురంలో ఈవాడలోకల్లా రత్నావతీ దేవి ప్రసిద్ధికెక్కింది. ఆయమ చదువుల సరస్వతి, చక్కదనాలచుక్క, ఆటపాటలలో మేటి, జగదేక సుందరి.

అప్పటి ఈసీమనేలే రాజుగారికి ఆమె గుణగణాదులు విన్నమీదట మక్కువపుట్టి భోగకాంతగా స్వీకరించడమేకాకుండా రత్నావతీదేవిని రాణులలో ఒకతెగా చేశారయ్యా! అప్పట్లోనే ఆమెపేర ఈపట్నాన్ని రాసి ఇచ్చేసి పాలించుకోమన్నారు. అంతతో ఈవూరికి సిరిపురం అనే పేరుపోయి రత్నపురం అనేపేరు వచ్చింది.

రాజుతోనే రాణువ; రాజు వలచిన రత్నావతీ దేవి సమస్తరాజోపచారాలూ అనుభవిస్తూ వుండేది. ఆతల్లి కేవలం తన భోగభాగ్యాలే చూచుకొని ఆనందించకుండా కవులను పండితులను ఆదరిస్తూ, కళలనన్నిటిని పోషిస్తూ, ధర్మపక్షంగా జనానందమే తనానందంగా భావించి పాలిస్తూవుండేది.

ఆతల్లిపాలనలో అన్ని వర్ణాలవారు ఒకరితో ఒకరు అవినాభావసంబంధం కలిగివుంటూ ఎవరి కుల ధర్మాన్ని వాళ్లు పాటిస్తూ దారిద్ర్యం అంటే ఏమిట్లో తెలీకుండా కాలం గడుపుతూ వుండేవారు.

ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే ఆమె ఏలుబడిలో రత్నపురం నిత్యకళ్యాణమూ పచ్చతోరణంగా వుంటూ వుండేది.

ఇలావుండగా ఆ రత్నావతీదేవికి ఒక్కటే ఆడపిల్ల; ఆమెకి మళ్ళీ సుందరి అనే ఒక్కగానొక్క కూతురు వుంటూవుండేవారు. ఆసుందరి నిజంగా అతి రూపసుందరి. అందాల పుట్ట; అన్నివిధాలా ఆ అవ్వకి తీసిపోని మనుమరా లనిపించుకుంటూ వుండేది.

ఆసమయంలో చిన్మయమూర్తి అనే ఆసామీ రత్నపురానికి ఆగంతుకుడుగా వచ్చేడు. అయితే ఈనాటికికూడా ఆయన కులగోత్రాలేమిటో రత్నపురవాసులకి తెలీదు; కాని ఆయన సామాన్య మానవుడు కాడనిమాత్రం తెలుసు.

ఆ చిన్మయమూర్తి చతుర్వేద పారాయణుడు, షట్‌శాస్త్రవేది, సర్వవిద్యాపారంగతుడు. ఇంకా చెప్పాలంటే కవి, గాయకుడు, శిల్పి, చిత్రకారుడు, నటకుడు, నాట్యాచార్యుడు; ఒకటేమిటి అష్టభాషాపరిజ్ఞాత, అరవైనాలుగు కళల్లో ఆరితేరినవాడున్నూ.

ఆయన అతిచిన్నతనంలోనే తల్లిదండ్రులని వదిలిపెట్టి దేశాటనానికి వెళ్ళిపోయేడట. చిన్నతనం అంటే తన స్వగ్రామమేదో పేరుకూడా చెప్పలేని, పోల్చుకోలేనంతటి చిన్నతనంట. అలా ఎందుకు వెళ్ళిపోవలసివచ్చిందో ఆయనకి అప్పటికి గుర్తులేదట. అంతేకాకుండా తన తల్లిదండ్రులెవరో వాళ్ళు అప్పటికి వున్నారో లేరో కూడా తనకి నిజంగా తెలీదన్నాడు. అయితే—

ఏదో చేతబడి, చిల్లంగిలాంటివాటిల్లో ఏదో ఒక కారణాన్ని ఆ చిన్మయమూర్తి అలా వెళ్ళిపోవడం జరిగివుంటుందేమోనని రత్నపురవాసులు అనుకుంటూ వుండేవారు. పైగా, అలా వెళ్ళిపోవడంవల్లనే అంతటి విజ్ఞాని, విద్యావంతుడూ కాగలిగాడేమోననికూడా అనుకుంటూ వుండేవారు.

మొత్తానికి ఏదైతేనేం, ఆ చిన్మయమూర్తి ఛప్పన్నదేశాలూ తిరిగి రత్నపురి చేరుకున్నాడు. రత్నావతీదేవిసముఖమందు ఆయన తన విద్యాపాటవాన్ని చూపించి ప్రభువువారిచే సన్మానం పొందిన తరుణంలో అటువంటివిద్యలనిధివద్ద విద్య నేర్చుకోదలచింది సుందరీదేవి.

అయితే, దేనిమీదనూ మమకారంలేనివాడున్నూ దేనికీ కట్టుబడనివాడున్నూ అయినప్పటికీ, గానానికి గంధర్వులని, దానానికి దధీచిని మించిన ఆచిన్మయమూర్తి సుందరీదేవిని శిష్యురాలిగా స్వీకరించాడు.

సకలవిద్యల చదువరిగా పేరుపొంది, గురి కుదిరిన గురుత్వంలో గురువును మించిన శిష్యురా లనిపించుకుంది ఆ సుందరీదేవి.

ఆ సమయంలో కోటికి పడగెత్తి, కోటకి తలపెత్తిన కోటయ్యప్రభువులు కొమరొప్ప వేంచేసి సుందరీదేవిని చేబట్టదలచారయ్యా! కానీ, సుందరీదేవి అందు కిష్టపడక "గురుగా తలచేను, పతిగా వలచేను. బహుశా మరొక జన్మలోనేమో చెప్పలేనుకాని, ఈజన్మలోమాత్రం ఆయనమీది మనసు మళ్ళించుకోవడం సాధ్యంకాద"ని రత్నావతీదేవితో నిష్కర్షగా చెప్పేసింది.

అప్పుడారత్నావతీదేవి "అమ్మా! పాలుపోని పసికందువు, కన్నువిప్పని కన్నెపడుచువు; కనుక బహుశా ఈ సందర్భంలో మనజాతి పుట్టుపూర్వోత్తరాలు చెప్పడం అవసరం అనుకుంటాను" అంటూ సుందరీదేవిని కూర్చోబెట్టిచెప్పడం మొదలు పెట్టింది.

యజ్ఞంచేసినవాళ్లూ, సైనంచేసినవాళ్లూ యుద్ధంలో మరణించినవాళ్ళూ అయిన యోధులు, భోగులు యోగులు, మొదలైన పుణ్యపురుషులందరూ స్వర్గలోకప్రాప్తిపొందుతూవుండేవారు. ఆపుణ్యపురుషులందర్నీ సంతోషపెడ్తూ దేవేంద్రుని ఇష్టదేవేరులలో ఒకతె అయినరంభాదేవికి ఒకప్పుడు నరకలోకం చూడాలనే వింతకోరిక కల్గిందట. ఆవార్త దేవేంద్రుడికి తెలియజేయగా "ఓ అదెంతభాగ్యం; తప్పకుండా చూపిస్తా"నంటూ ఒక మంచిముహూర్తాన రంభాదేవిని తీసుకొని సకుటుంబ సపరివారంగా బయలుదేరాడు నరకలోకానికి.

యమధర్మరాజు దర్బారు చిత్రగుప్తుడి చిట్టా పాపుల విచారణ మొదలైనవి శేషాలన్నీ చూసినతర్వాత శిక్షలనుభవిస్తున్న పాపులను ఒక్కొక్కరిగా చూసుకుంటూ వెళ్తున్నారు రంభ దేవేంద్రుడు మొదలైనవాళ్ళు. అలా చూసుకుంటూ ఒకచోటికి వచ్చేసరికి రౌరవనరకం అనుభవిస్తున్న పాపిని చూడ్డం తటస్థపడ్డది. దేవేంద్రు డా వైనవారాలు రంభాదేవితో చెప్తూ వుండగా రంభ చటాలునవెళ్ళి ఆ పాపాత్ముణ్ణి కౌగలించుకొంది.

దేవేంద్రుడంతటివాడున్నూ త్రుళ్ళిపడి కొంత నిశ్చేష్టుడయాడు ఆ సంఘటనకి. కాని అంతలోనే తేరుకొని, స్వర్గలోకప్రాప్తి చెందినవాళ్ళని సంతోషపెట్టవలసినరంభ — నరకలోకంలోవాడికి ఆలింగన

సౌఖ్యం ఇచ్చిందుకుగాను, నరలోకంలో నీచకులంలో పుట్టి నానాజాతి సంపర్కము కలుగునట్లుగా శాపం ఇచ్చేడు ఆ దేవేంద్రుడు.

"రంభాదేవికికూడా శాపమా!" అంటూ దేవతలందరూ హాహాకారాలు చేసిన సందర్భంలో శ్రీమన్నారాయణులవారు వేంచేసి "రౌరవం నరకం అనుభవిస్తునప్పటికీ రంభాలింగనసౌఖ్యాన్ని 'పొందగల్గడం ఆ జీవి చేసుకున్న పూర్వపుణ్యవిశేషంవల్లనే జరిగింది. లేకపోతే ఎన్నడూలేనిది రంభకి నరకలోకం చూడాలన్న కోరిక పుట్టడమేమిటి? తీరా చూసినతర్వాత ఆపాపిని కౌగలించుకోడం ఏమిటి? ఇదంతా 'కించిద్భోగం భవిష్యతి"అన్నట్టుగా ఆ పుణ్యవిశేషమేకాని మరొకటికాదు. అందుచేత ఇందులో రంభతప్పుగాని ఆజీవి నేరంగాని ఏమీలేదు కనుక రంభకి ఎంతమాత్రం శాపంలేదు. కాని, దేవేంద్రశాపానికి తిరుగులేదు కాబట్టి రంభ పేరను ఆశాపంలోని నియమాలకి తగ్గట్టుగా భూలోకంలో ఒక కులం వెలుస్తుంది అని చెప్పి దేవేంద్రుడు మొదలైనవాళ్ళని సమాధానపర్చేడు ఆ దేవదేవుడు. అయినప్పటికీ.

శాపం లేకపోయిన రంభ శాంతపడక తన పేరుమీదుగా అలాంటి కులం పుట్టడం తనకి అవమానకరం కదా అని మొరబెట్టి ఏడ్చిందిట. అప్పుడా విష్ణుమూర్తి "మరేం ఫర్వాలేదులే. ఇవాళ ఉన్న పేరు రేపు లేకపోవడం భూలోకంలో సహజమే కనుక అతి తొందరలో ఆ పేరు మారిపోతుందిలే" అని రంభాదేవిని వూరడించాడంటూ ఇదీ మన కులంతాలూకు పుట్టుపుర్వోత్తరాలని మా అవ్వ చెప్తావుండేది.

అలా ఆ తల్లి పేరను వెలిసిన కులం ఆనాటినుండి రకరకాలుగా మారి ఈనాటికి ఇలా వెలిసింది. అయితే అప్పుడూ ఇప్పుడూ కూడ కులవృత్తి చెయ్యని కులకాంతలు కుడిపైట వేసుకుని, మధ్య పాపటతీసుకొని, మంచి లక్షణమైన ప్రాపకం చూసుకొని, సలక్షణంగా వుంటూ వుండేవారు. అలాంటివారిలోకల్లా రాచప్రాపకం పొందగల్గింది ఒక్క మనవంశీయులే.

అనాదినుండీ రాచప్రాపకం పొందే ఈ వంశపు ఆడకూతుళ్లు—నాగరం, జడగంటలు; రాగిడి, చంద్రవంక; తమలపాకు, మొగలిరేకు; సూర్యుడు, చంద్రుడు; చేర్చుక్క, పాపడ, పింజరీలు మొదలైన సమస్తమైన తలసజ్జు, మొలసజ్జు, చెంపసరులు అలంకరించుకునే వారు—చీని చీనాంబరాలతో చిద్విలాసంగా వుంటూ భామవేషం గణియం కట్టినట్టుగా మూడు ముస్తాబులతో ముచ్చటోడుతూ వుండేవారు. అంతేకాకుండా విద్యకోసం, వినోదంకోసం వారు సంగీతం, నాట్యం, సమస్తం నేర్చుకునేవారు; శాస్త్రాలుకూడా చదువుకునేవారు. వారిని చేరదీసిన ప్రభువులున్నూ పలుకులకు భమిడి, నవ్వితే నవరత్నాలు, కన్నుకదిపితే కనకాభిషేకమూ చేస్తూ వారిని సంతోషపెడ్తూ, తాము సంతసించెడివారు.

అయితే అలాంటి ప్రభువులు ఇప్పటికీ దేశంమీద లేకపోలేదు; కాబట్టి, కులగౌరవం కుటుంబగౌరవం కాపాడుకుంటూ రాచప్రాపకం చూసుకోవడం మంచిది. అలా కాకుండా నువ్వు ఆ కులగోత్రాలు లేని ఆసామీనే పెళ్ళిచేసుకుంటానంటే రాచవారి కోపానికి గురికావలసి వస్తుందని నయాన్నీ భయాన్నీ చెప్పింది ఆ రత్నావతీదేవి. అయినప్పటికీ ఆయనమీది మనసు మళ్ళించుకోలేనని ఖచ్చితంగా చెప్పేసింది సుందరీదేవి.

ఇదంతా చాటునా మాటునా విన్న చిన్మయమూర్తి తన మూలంగా ఆ కులగౌరవ కుటుంబ గౌరవాలకి భంగం రాకూడదనుకున్నాడు. కాని మనసూ మమత తెంచుకోడం ఎలాగు? ఆమెను పెళ్ళిచేసుకోకుండా తప్పించుకునే ఉపాయం ఏమిటి? అనే ఆలోచనలతో క్షోభపడుతూ వుండగా అవ్వా మనుమరాళ్ళవల్ల మరొకసారి విషయమంతా విన్నాడు. ఔను, కాదు అని ఏదీ చెప్పలేకపోయేడు; అంగీకారంగాని అయిష్టతగాని సూచించలేకపోయేడు. కాని ఆ రత్నావతీదేవి సమక్షమందు "నాకొక నియమం వుంది. అదేమిటంటే నవద్వారమంటప మధ్యను నిలమండి నాగనృత్యంచేసి నన్ను మెప్పించగల్గితే నిన్ను పెళ్లిచేసుకుంటానే పిల్లదానా!" అని సుందరీదేవితో చెప్పేడు.

అందుకు సిద్ధపడ్డ సుందరీదేవి అంగీకారసూచకంగానున్నూ, పరీక్షాధికారిగా నిలబడ్డంతోబాటు వంతనాట్యానికి వప్పుకోవలసిందిగా నియమిస్తూనూ చిన్మయమూర్తికి తాంబూలం ఇచ్చింది. ఈ సంగతి తెలుసుకున్న ప్రభువు వారు సభతీర్చి సభలో నృత్యప్రదర్శనం ఏర్పాటుచేసేందుకి అంగీకరించారు.

అనుకున్న ప్రకారంగా ప్రభువువారు కొలువు తీర్చి కూర్చున్నారు. రత్నావతీదేవి, కోటయ్యరాజులుంగారు కూడా సభకి వేంచేసేరు. దిగ్దంతులైన శాస్త్రజ్ఞులు, దిగ్గజాలలాంటి సామంతులు సభలో కొలువుతీరి కూర్చున్నారు. రత్నపురివాసులు ఆబాలగోపాలం అక్కడే వుండడాన్ని సభాసదనం కిటకిటలాడుతోంది. అలాంటి విషమపరీక్షకికూడా జంకు లేకుండా సుందరీదేవి సిద్ధపడినప్పటికీ సభలో వున్న ప్రతిఒక్కరి మనస్సూ అల్లకల్లోలంగానే వుంది.

సభకి మధ్యస్థంగా నవద్వార మంటపం ఏర్పాటు చేయబడింది. పంచవన్నెల పువ్వులు ముడిచి అల్లిన నాలుగుపాయలజడతో, పాము కుబుసంలాంటి పద్మాల పట్టుచీరకట్టి నవద్వార మంటపమధ్యను నిలచున్న సుందరీదేవి సభానమస్కారంచేసి నృత్యం ఆరంభించింది.

పుట్టలోంచి వెలికివచ్చిన నాగుపాము విహరిస్తూ వుండగా వేటగాడువచ్చి పట్టుకోబోతాడు. పట్టు తప్పించుకుని పగబట్టినపాము వేటగాణ్ణి వెన్నంటుతోంది. పుట్టమీద పుట్టిన చెట్టెక్కి, గుట్టు చప్పుడుగా గ్రుడ్లుమింగిన పాము, పిట్టకంటబడి పిట్టతో పోట్లాడుతోంది. కళ్ళు తెలీని స్థితిలో వేటగాడికి పట్టుబడబోయి నేర్పుతో తప్పించుకోవడం, కుబుసువిడిచిన వుమ్మసులో వెన్నంటే వేటగాడికి కాటువేయడం మొదలైన నానారకాల విన్యాసాలతో నాట్యం చేస్తున్నది సుందరీదేవి. చిన్మయమూర్తి వంతనృత్యం చేస్తూనే ప్రతిభంగిమను పరీక్షిస్తున్నాడు. సభాసదులంతా తన్మయత్వంతో చూస్తున్నారు.

వసంతవిహారం చేస్తున్న కోడెతాచు, నాగుపాములు వాసనాశక్తివల్ల ఒకదాని వునికి ఒకటి తెలుసుకొని పరవశమైనట్టుగా పరవళ్ళు తొక్కుతూ సుందరీ చిన్మయమూర్తులు నృత్యం చేస్తున్నారు. చిట్టచివరకి నవద్వార మంటపమధ్యను కాలి బొటనవ్రేళ్ల మీద నిలచి వెన్నువైపు వంగి వెనక్కి చూస్తున్న సుందరీదేవిన్ని, మంటపానికి వెలుపల ఒంటికాలిమీద నిలిచి ముందుకి వంగిచూస్తున్న చిన్మయమూర్తిన్ని, కోడెతాచు, నాగకన్యలు పరామర్శించుకునే ముద్ర పట్టగా నాలుగు పెదవులు కలుసుకున్నాయి.

ఆ సమయంలో స్థిరసంకల్పంగాని, వుపాసనా బలంగాని లేనిదే చెయ్యడానికి వీలుపడని అంతటి మహానృత్యాన్ని కూడ చేసి తన్ను ఒప్పించింది కదా అని చిన్మయమూర్తిన్ని — అంతటి నృత్యాన్ని చెయ్యడంలో సాధించ గల్గినందుకు సుందరీదేవిన్ని ఆనంద పరవశులయేరు. ఆనందపారవశ్యంలో చుంబనవతుగా వున్న సుందరీ చిన్మయమూర్తుల ప్రాణవాయులు శూన్యంలోకి ఎగిరిపోయి అనంతవాయువుల్లో లీనమై పోయేయి.

సభంతా కొంతసేపటివరకూ నిశ్శబ్దంగా వుండి ఆతర్వాత జేజేలతో, హాహాకారాలతో మిన్ను ముట్టింది. రత్నావతీదేవి, కోటయ్యరాజులుంగార్లతో బాటు ప్రభువువారికి కళ్ళు చెమ్మగిల్లేయి. అప్రయత్నంగా ఆ ముగ్గురూ చెయ్యెత్తి మొక్కేరు.

ఆత్వరాత వారిద్దరి దేహాలనూ వుత్సవంతో వూరేగించి, చందనపు చెక్కలతో ఏకచితిమీద దహన సంస్కారం చేసేరు. ఆ స్థలంలో ఒక సమాధి కట్టించి సుందరీ చిన్మయమూర్తుల పేరు సువర్ణాక్షరాలతో చెక్కించారు.

అలాంటి పుణ్యదంపతులని ప్రేమైకజీవులని వేరుచేయ దలచినందులకు కోటయ్యరాజులుంగారు కించపడడమే కాకుండా ఆనాటినుండీ ఆ వంశానికి రాచసంపర్కం తప్పించేరు.

ఆనాటినుండీ ఆ వంశపు ఆడకూతురు ఆ తల్లి పేరు పెట్టుకొని పుట్టడమే కాకుండా, వుదయసంజలు రెండువేళలా వాడలో వెలుగేసి వాడకట్టున నించుని ఆ యమ్మని పాడుకోవడం ఆచారమైంది. ఆ వంశాన్నే కాకుండా ఆ వాడలో ఏ ఆడకూతురైనా సరే ఆ తల్లిని తల్చుకుని చెయ్యెత్తి మొక్కనిదే ఏపనీ చేసేవారు కారు.

ఇది జరిగి ఇప్పటికి ఐదుతరాలు గడిచి నాతో ఆరోతరం నడుస్తున్నాది. నా తరవాత ఈ వాడలో పాడగల ఆడకూతురు లేదంటూ సుందరి చెప్పింది.

ఆనాటి సుందరి అబద్ధం, ఈనాటి సుందరి నిజం అనుకున్నాను. అలాంటి సుందరి గత సంవత్సరం ఇవాల్టి రోజునే పోయింది. ఇప్పుడిక సుందరి లేదు సరికదా ఆ వాడని పాడగల ఆడకూతురు అసలేలేదు. కథ ముగించి తాతయ్య కళ్లొత్తుకున్నాడు. అంతవరకూ నిస్తుపోతూ, వింటున్నా కథంతా విన్న మీదట నాకుకూడా కంటనీరు రాకపోలేదు! —